

รายวิชา นาฏศิลป์

รหัสวิชา ศ๒๑๑๐๔

เรื่อง

นาฏยศัพท์

ผู้สอน ครูชมพูนุท ภู่อกุล

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

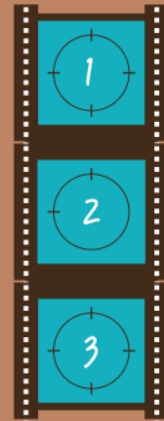
นาฏยศัพท์

วิดิทัศน์

ระบํ้าเทพบันเทิง

โครงการผลสัมฤทธิ์ทางด้านนาฏศิลป์ไทย โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 4

การสอบศิลปะการแสดงชั้นสูง

วันอาทิตย์ 26 ธันวาคม 2561

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สื่อวีดิทัศน์นี้ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

ระบำเทพบันเทิง (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม)

เผยแพร่โดย : สุริยะ สอนสุระ

เผยแพร่วันที่ 11 มกราคม 2562

ที่มา : https://www.youtube.com/watch?v=yYmlj_iprl4

ภาพการแสดง ท่ารำต่าง ๆ

ภาพ สำนึกขาก่อศึก โดย Biggy photo

เว็บไซต์ <https://www.facebook.com/Biggyphoto/photos/>

สืบค้นเมื่อ 22/10/62

ภาพการแสดง ท่ารำต่าง ๆ

ภาพ หางเบญจกาย โดย จุล มหุขย์เป็เพียงธูลีไฟจักรวาล

เว็บ <https://www.pinterest.at/pin/369576713170584804/?nic=1a>

สืบค้นเมื่อ 22/10/62

คำถามชวนคิด

เมื่อนักเรียนชมการแสดงและ
ภาพท่ารำ นักเรียนสามารถ
บอกความหมายของท่ารำ
ได้หรือไม่

การฟ้อนรำที่ดี จะต้องมีลักษณะลีลาท่ารำ
ที่งดงาม ผู้รำต้องเคลื่อนไหวร่างกายให้สอดคล้อง
กลมกลืนไปทุกส่วนของร่างกาย การฝึกหัด
การเคลื่อนไหวมือและเท้า ในวงการนาฏศิลป์ไทย
เรียกว่า “นาฏยศัพท์”

นาฏยศัพท์

คือ ศัพท์ที่ใช้เกี่ยวกับลักษณะท่าร่า ที่ใช้ในการ
ฝึกหัด เพื่อแสดงโขน ละคร เป็นคำที่ใช้ใน
วงการนาฏศิลป์ไทย สามารถสื่อความหมาย
กันได้ทุกฝ่ายในการแสดงนาฏศิลป์

ประเภทของ นาฏยศัพท์

นาฏยศัพท์

แบ่งเป็น ๓
ประเภท

นามศัพท์

กิริยาศัพท์

นาฏยศัพท์เบ็ดเตล็ด

๑. นามศัพท์

ศัพท์ที่เรียกชื่อท่ารำ หรือชื่อท่าที่บอก
การกระทำของผู้นั้น เช่น วง จีบ ม้วนมือ
ยกเท้า ก้าวเท้า สะดุดเท้า จรดเท้า

๒. กิริยาศัพท์

แบ่งออกเป็น

ศัพท์เสริม ศัพท์ที่ใช้เรียกเพื่อปรับปรุงท่าทำให้ถูกต้อง
สวยงาม เช่น เปิดคาง กัดคาง กัดไหล่ ลดวง หลบเข้า
หักข้อมือ

ศัพท์เสื่อม ศัพท์ที่ใช้เรียกท่าหรือท่วงท่าของผู้รำที่
ไม่ถูกต้องตามมาตรฐาน เพื่อให้ผู้รำรู้ตัวและแก้ไขท่าที่
ของตนให้ดี เช่น วงลั่น วงหัก รำลั่นจังหวะ

๓. นาฏยศัพท์เบ็ดเตล็ด

ศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้เรียนในภาษานาฏศิลป์
นอกเหนือจากนามศัพท์และกิริยาศัพท์ เช่น
จิบยาว ลักคอ เอียงทางวง นางกษัตริย์
นางตลาด ยืนเครื่อง

ลักษณะต่าง ๆ ของนาฏยศัพท์

แบ่งตามการ
เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ
ของร่างกาย

นาฏยศัพท์ ล้วนศิระ

เอียง คือ **การเอียงศีรษะ** ต้องกลมกลืนกับไหล่และ
ลำตัวให้เป็นเส้นโค้ง ถ้าเอียงซ้ายให้หน้าเบือนทางขวา
เล็กน้อย ถ้าเอียงขวาให้หน้าเบือนทางซ้ายเล็กน้อย

ลักคอ คือ **การเอียงคนละข้างกับไหล่ที่กดลง**
ถ้าเอียงซ้ายให้กดไหล่ขวา ถ้าเอียงขวาให้กดไหล่ซ้าย

เปิดคาง คือ **ไม่ก้มหน้า** เปิดปลายคางและ
ทอดสายตาดตรงสูงเท่าระดับตาตนเอง

กดยคาง คือ ไม่เข็ดหน้าหรือเงยหน้ามากเกินไป

นาฏยศัพท์ ส่วนแขน

วง คือ การเหยียดมือให้ตึงทั้งห้านิ้ว แต่
นิ้วหัวแม่มือหักเข้าหาฝ่ามือเล็กน้อย การตั้งวงที่
สวยงาม ต้องหักข้อมือเข้าหาลำแขนบนให้มาก ทอดลำ
แขนให้ส่วนโค้งพองามและงอศอกเล็กน้อย

วงบน คือ ยกแขนไปข้างลำตัว ทอดศอกโค้ง มือแบ ตั้งปลายนิ้ว
ขึ้นวงพระปลายนิ้วอยู่ระดับศีรษะ **ส่วนวงนาง ปลายนิ้วจะอยู่ระดับ**
หางคิ้วและวงแคบกว่า

วงกลาง คือ การยกส่วนโค้งของลำแขนให้ปลายนิ้วสูงระดับไหล่

วงล่าง คือ การตั้งวงระดับต่ำที่สุด โดยทอดส่วนโค้งของลำแขนลง
ข้างล่างอยู่ระดับเอว โดยตั้งมือตรงหัวเข่ามัด ตัวพระ กั้นศอก
ให้ห่างตัว

นาฏยศัพท์ ล้วนมือ

จิบหงาย คือ การหงายฝ่ามือให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น ถ้าอยู่ระดับ
หน้าท้องเรียกว่า จิบหงายชายพก

จิบคว่ำ คือ การคว่ำฝ่ามือให้ปลายนิ้วชี้ลง หักข้อมือเข้าหาลำ
แขน

จิบส่งหลัง คือ การส่งแขนไปข้างหลัง ตั้งแขน พลิกข้อมือให้
ปลายนิ้วชี้ขึ้น แขนตั้งและส่งแขนให้สูงไปด้านหลัง

จิบปรกข้าง คือ การจิบที่คล้ายกับจิบปรกหน้า แต่หันจิบเข้า
หาแง่ศีรษะ ลำแขนอยู่ข้าง ๆ ระดับเดียวกับวงบน

นาฏยศัพท์ ส่วนลำตัว

กดไหล่ คือ กิริยากดไหล่โน้มตัวไปข้างใดข้างหนึ่ง ทำพร้อมกับการเอียงศีรษะ กดลงเฉพาะไหล่ ไม่ให้สะโพกเอียงไปด้วย

ตีไหล่ คือ การกดไหล่ แล้วบิดไหล่ข้างที่กดไปข้างหลัง

กล่อมไหล่ คือ กดไหล่ แล้วบิดไหล่ข้างที่กดมาข้างหน้า

ยักตัว คือ กิริยาของลำตัวส่วนเกยหัว ยักขึ้นลง ไหล่จะขึ้นลงตามไปด้วย แต่สะโพกอยู่คงที่และล็อกคอด้วย

นาฏยศัพท์ ส่วนเข้าและขา

ก้าวหน้า คือ การวางฝ่าเท้าลงบนพื้นข้างหน้า โดยวางส้นเท้า
ลงก่อน ตัวพระจะก้าวเฉียงไปข้าง ๆ ตัวเล็กน้อย เเฉียงปลายเท้า
ไปทางนิ้วก้อย กันเข้าแบะให้ได้เหลี่ยม ส่วนตัวนาง วางเท้าลง
ข้างหน้า ไม่ต้องกันเข้าปลายเท้าเฉียงไปทางนิ้วก้อยเล็กน้อย

ก้าวข้าง คือ การวางเท้าไปข้าง ๆ ตัว ปลายเท้าเฉียงไปทาง
นิ้วก้อยมาก ตัวนางต้องหลบเข้าตามไปด้วย

กระทู้ วางเท้าไว้ข้างหลังด้วยจมูกเท้า แล้วใช้จมูกเท้ากระทู้ลงกับพื้น แล้วกระดกขึ้น หรือยกไปข้างหน้า

กระดกหลัง กระทู้เท้าแล้วถีบเข้าไปข้างหลังมาก ๆ ให้เข้าทั้งสองข้างแยกห่างจากกัน ให้ส้นเท้าชิดกันมากที่สุด หักปลายเท้าลง ย่อเข้าที่ขึ้น ตัวพระต้องกันเข้าด้วย

ซอยเท้า คือ กิริยาที่ใช้จมูกเท้าวางกับพื้น ยกส้นเท้าน้อย ๆ ทั้ง ๒ ข้าง แล้วย่อซ้ายขวาถี่ ๆ จะอยู่กับที่หรือเคลื่อนที่ก็ได้

จรดเท้า คือ อาการของเท้าข้างใดข้างหนึ่งที่วางอยู่ข้างหน้า
น้ำหนักตัวจะอยู่ที่เท้าหลังเท้าหน้าจะใช้เพียงปลายจมูกเท้า
แตะเบา ๆ ไว้กับพื้น (จมูกเท้า คือ บริเวณเนื้อโคนนิ้วเท้า)

ขยับเท้า คือ เหมือนซอยเท้า ต่างกันที่ขยับเท้าต้องไขว้เท้า
แล้วทำกิริยาเหมือนซอยเท้า

ใบงาน

เรื่อง นาฏยศัพท์

สามารถดาวน์โหลดใบงานได้ที่ www.dltv.ac.th รายวิชานาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนตอบคำถามในช่องว่างให้สมบูรณ์

๑. นาฏยศัพท์ หมายถึง

.....

.....

๒. ลักษณะต่าง ๆ ของนาฏยศัพท์ แบ่งตามการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกาย ได้แก่อะไรบ้าง

.....

.....

๓. ประเภทของนาฏยศัพท์ แบ่งออกเป็น ประเภท อะไรบ้าง

.....

.....

๔. ให้นักเรียนยกตัวอย่าง ท่าทางในการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ส่วนศีรษะมา ๓ ชนิด

.....

.....

๕. ให้นักเรียนยกตัวอย่าง ท่าทางในการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ส่วนแขนมา ๓ ชนิด

.....

.....

๖. ให้นักเรียนยกตัวอย่าง ท่าทางในการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ส่วนขาและขามา ๓ ชนิด

.....

.....

๗. ให้นักเรียนยกตัวอย่าง ท่าทางในการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ส่วนลำตัวมา ๓ ชนิด

.....

.....

เรื่องน่ารู้

การฟ้อนรำที่ดีจะต้องมีลักษณะลีลาท่ารำที่งดงาม ผู้รำต้องเคลื่อนไหวร่างกายให้สอดคล้อง กลมกลื่นไปทุกส่วนของร่างกาย การฝึกหัดการเคลื่อนไหวมือและเท้า ในวงการนาฏศิลป์ไทยเรียกว่า “นาฏยศัพท์”

สรุป

นาฏศัพท์
แบ่งเป็น
๓ ประเภท

นามศัพท์

กริยาศัพท์

นาฏยศัพท์เบ็ดเตล็ด

บทเรียนครั้งต่อไป เรื่อง ภาษาท่า

